

ਦੂਜਾ ਖਾਤਾ। ਪੇਗੋਟ ਦੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਪੰਨਾ 380 'ਤੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਿਫਟ, ਜੇ. ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਿਲਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵਿਫਟ, ਜੇ., ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖਾਤੇ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਂਕਰ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਮ ਸਵਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਈਡ ਵਜੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਲਈ ਦੋ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ [ਰਾਧਾ ਰਮਨ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਛੋਟਾ ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਲਿਮਟਿਡ, ਅਤੇ ਹੋਰ (1)] .

ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।
ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.- ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.
ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਅਪੀਲੀ ਅਪਰਾਧੀ

ਅੱਗੇ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੁਆ, ਜੇ.ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1959 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 169।

1959

ਸਤੰਬਰ, 3

ਸਬੂਤ ਐਕਟ (1872 ਦਾ I)- ਧਾਰਾ 133- ਸਾਬੀ- ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਯੋਗ ਗਵਾਹ- ਸਾਬੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ-ਕੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ- ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ- ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ- ਦਾ ਮਤਲਬ- ਸੈਕਸ਼ਨ 8- ਮੁਲਜ਼ਮ ਫਰਾਰ- ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1944 ਪੈਟ. 368

ਫਰਮ
ਜੈਕਿਸ਼ਨ
ਦਾਸ-ਜਿੰਦਾ
ਰਾਮ
ਵੀ.
ਸੈਂਟਰਲ
ਬੈਂਕ ਆਫ
ਇੰਡੀਆ,
ਲਿਮਟਿਡ,
ਬੰਬਈ
ਭੰਡਾਰੀ,
ਸੀ.ਜੇ.

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਥੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 133 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਜੱਜ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਉਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮਿਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤੀ ਹੋਣ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਮਟੀਰੀਅਲ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਭਗੋੜਾ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗੋੜਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਅਪਰਾਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਫਰਾਰ ਹੋਣਾ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਕਰਨਾਲ, ਮਿਤੀ 24 ਫਰਵਰੀ, 1959 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਵਾਈ. ਪੀ. ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਵੀ. ਪੀ. ਗਾਂਧੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਕੇ. ਐੱਲ. ਜੱਗਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਦੁਆ, ਜੇ.-ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, 302/34 ਅਤੇ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਲਡਾਣਾ ਚੱਕੂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 5 ਕੇਸ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਉਲਿਆਣਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸ਼ੀ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਲਡਾਣਾ ਚੱਕੂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 364, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ 8 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ

ਦੁਆ, ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ। ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੂਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੇਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਵਾਨਕਰਤਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ .2 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

24 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.30 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਗੁਹਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਰੂਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੀ ਦੁਪਹਿਰ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਖਾਣਾ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰੀ ਅਤੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਦੀ ਮੌਤ ਜੋ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਹੋਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਬੇਕਾਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਪਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਲਡਾਣਾ ਚੱਕੂ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਉਲਿਆਣਾ ਨਾਲ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਨੇੜੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ, ਵਾਸੀ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੀ ਸ਼ਾਮ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ

ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ, ਭਾਵ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਨਕਰਤਾ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 6 ਜਾਂ 7 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 25 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੱਝਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਲਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਲਦ ਡਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਬਲਦ ਦੇ ਮਗਰ ਭੱਜਿਆ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਗਾਇਬ ਦੇਖੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਟਾਇਆ ਸੀ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਖੋਹਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਛੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਖੋਹਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਿਧਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਜਿਸ ਦੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਸਨ, ਵੀ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮਿਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮਿਥਾ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਮਿਥਾ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੱਝ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪਿੰਡ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੱਭਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੱਝ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਮਨਜ਼ੂਰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ ਅਮਲੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਭਰਾ, ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੋਸਿਆ ਗਿਆ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਤਕ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ; ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਣਾ ਮੁਕਾ ਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਕੰਮਕਾਜ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੀਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਪਿੰਡ ਲਡਾਣਾ ਚੱਕ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਿਫਰੈਸ਼ਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੱਝਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਰਨਾਲ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ

ਪਿਤਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਉਸ ਖੂਹ 'ਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਕੰਡਿਆਲੀ ਵਾੜ ਵੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਆਲਾ (ਪਿਆਲੀ) ਸਮੇਤ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਾਰਟੀ ਫਿਰ ਖੂਹ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੂਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੀਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਸਥਾਨ ਖੂਹ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਬੋਤਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਕੰਡਿਆਲੀ ਵਾੜ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਖਾਲੀ ਬੋਤਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੀ ਖਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਕੰਡਿਆਲੀ ਵਾੜ ਵੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਗੰਡਾਸੀਆਂ ਲੈ ਆਇਆ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੂਸਰੀ ਬੋਤਲ ਤੇ ਪਿਆਲੀ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ 10 ਜਾਂ 12 ਪੈਦਲ ਤੁਰੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਡਗਮਗਾਣ ਲੱਗਾ; ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਗੰਡਾਸੀ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈ। ਕੁਝ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੰਡਾਸੀ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੰਡਾਸੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਕ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੁੱਟੀ ਗੰਡਾਸੀ ਚੁੱਕ ਲਈ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੰਡਾਸੀ ਲੈ ਲਈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਧੜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਤੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਠਹਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਗਏ; ਪਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. X III

ਇਕੱਲਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੁਰਚ ਕੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸਿਰ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਲੇਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ; ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਡਾ ਚੁੱਭ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਿਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੰਡਾ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਿਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਵਗਦੇ ਨਾਲੇ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ; ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨ ਕੋਲ ਪਰਤਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿਰ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਵਾਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਰਾਤ ਖੂਹ 'ਤੇ ਸੌ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਡਾਸੀ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਪੋਲਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ; ਅਤੇ 23 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਦਵਤਾ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 23 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਲਈ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਜੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਥਾਨ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਆਚ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10 ਮਨਜ਼ੂਰਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਦਰਅਸਲ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕੁੱਕੜ ਅਤੇ ਬਲਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਵਾਲ ਜੋ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਨ; ਡਾਕਟਰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ; ਖੋਪੜੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਮਾਸ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ

ਦੁਆ ਜੇ.

ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ; ਸਾਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦੰਦ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਖੋਪੜੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖੋਪੜੀ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਖੋਪੜੀ ਇੱਕ ਵਗਦੇ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਆਦਮੀ ਉੱਚਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੋਪੜੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖੁਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਆਲੀ ਅਤੇ ਬੋਤਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੋਜ 27 ਅਗਸਤ, 1959 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਤੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ 23 ਤੋਂ 26 ਅਗਸਤ, 1958 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੱਲ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ; 23 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਡਨਾ ਚੱਕੂ ਤੋਂ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਨੂੰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ 23 ਅਗਸਤ, 1958 ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਤਲ ਦਾ ਅਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਖੁਰਚਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣਾ, ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਾਸ਼

ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸੇ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਕਲੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਮੁੱਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ; ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਫ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਧਾਰਾ 337, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣਾ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੀ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਰਾਜ ਦੁਆ ਜੇ.

ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 133, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਬੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਜੱਜ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਇਸ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਖਾਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਉਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੱਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 1931 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਰਜਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਜੋ ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਾਕਰਵਿਲੇ (2) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਬੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1933 ਲਾਹ. 294

(2) (1916) 2 ਕੇ.ਬੀ. 658

ਇਹ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮਿਆਰ ਤੱਕ ਆਉਣ ਦੀ

ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੰਸਕਰਣ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤੀ ਹੋਣ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਤਜਰਬੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਇਸ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਸ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿੰਦਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਤੋਂ ਇੱਕਮਾਤਰ ਅਸਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ: -

(ਏ) ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਦਾਰਥਕ ਸਬਿਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ,

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 159

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 54

ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਥੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

(ਬੀ) ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ।

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

(ਸੀ) ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ (ਡੀ) ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਸਿਰਫ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਹਨਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਗੈਰ-ਸ਼ਾਮਲ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਗਰਮ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਸਿਰਫ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਖੋਪੜੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਖੋਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪੈਸਿਵ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਫਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰਕਰਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ 'ਮਟੀਰੀਅਲ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

ਇਹ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗ਼ਾਸਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਹੋਰ
ਵੀ.
ਰਾਜ
ਦੁਆ ਜੇ.

ਕਥਿਤ ਮਨੋਰਥ, ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੇਘਾ ਮਾਜਰਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ, ਖਾਲੀ ਬੋਤਲ ਅਤੇ ਪਿਆਲਾ (ਪਿਆਲੀ) ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਫਰਾਰ ਹੋਣਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਗੌੜਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਅਪਰਾਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਫਰਾਰ ਹੋਣਾ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ.- ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ

ਅੱਗੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਫਲਸੌ, ਜੇ.

ਪਬਲਿਕ ਫਾਊਂਡਰੀ ਅਤੇ ਵਰਕ ਸ਼ੌਪ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ, ਫਿਲੌਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1959 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 114।

ਪੰਜਾਬ ਪੇਸ਼ੇ, ਵਪਾਰ, ਕਾਲਿੰਗ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਟੈਕਸ ਐਕਟ (1956 ਦਾ V II)— ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਅਤੇ 5— "ਕੁੱਲ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ" - ਦਾ ਅਰਥ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਜ਼, ਟਰੇਡਜ਼, ਕਾਲਿੰਗਜ਼ ਐਂਡ ਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ "ਕੁੱਲ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ਿਆਂ, ਵਪਾਰਾਂ, ਕਾਲਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।